

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/189366,Odsloniecie-pomnika-upamietniajacego-Andrzeja-Baja-Terespol-13-sierpnia-2023.html>
01.05.2024, 05:03

13.08.2023

Odślonięcie pomnika upamiętniającego Andrzeja Baja - Terespol, 13 sierpnia 2023

13 sierpnia 2023 r. zastępca dyrektora Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN Joanna Sulej - Piskorz wzięła udział w uroczystości upamiętniającej Andrzeja Baja, w czasie, której został odślonięty pomnik w formie ławeczki multimedialnej poświęcony burmistrzowi Terespolu w latach 1935-1939, członkowi Polskiej Organizacji Wojskowej, uczestnikowi wojny polsko-bolszewickiej, żołnierzowi Służby Zwycięstwu Polski, Związku Walki Zbrojnej oraz Armii Krajowej.

ANDRZEJ BAJ

23 XI 1900 - 1 III 1969

MEMBER OF THE POLISH
ARMY ORGANIZATION
OFFICER OF THE POLISH ARMY
IN THE REBORN POLAND
IN THE YEARS 1918-1921
MEMBER OF THE CONSPIRACY
OF INDEPENDENCE
DURING THE II WORLD WAR
MAYOR OF TERESPOLA 1935 - 1939

BY THE GOVERNMENT AND RESIDENTS OF TERESPOLA
NATIONAL MEMORY INSTITUTE
2023

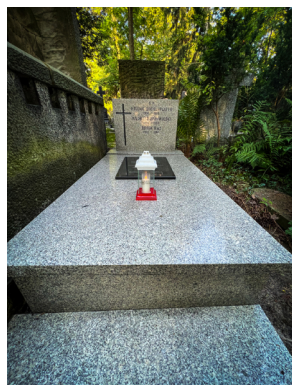

W miejsce usuniętego w ubiegłym roku sowieckiego obiektu propagandowego upamiętniającego Armię Czerwoną, Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN sfinansowało wykonanie ławeczki multimedialnej. Chcemy propagować wiedzę o Andrzeju Bajcu i wierzymy, że nowoczesna forma upamiętnienia przyczyni się do umacniania pamięci o żołnierzu Wojska Polskiego i byłym burmistrzu Terespoła.

Prezes IPN w marcu 2022 r. zaapelował do samorządów o usunięcie z przestrzeni publicznej wszelkich nazw i symboli wciąż upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia bądź daty symbolizujące komunizm. – Najwyższy czas nadrobić zaległości w tej dziedzinie (...) Niech wybrzmi to jasno i wyraźnie: w polskiej przestrzeni publicznej nie ma miejsca na jakiegokolwiek upamiętnienia totalitarnego reżimu komunistycznego i służących mu ludzi – podkreślił w oświadczeniu z 4 marca 2022 roku. Dzięki apelowi prezesa IPN rozpoczął się kolejny etap dekomunizacji w Polsce. Na oświadczenie dr. Karola Nawrockiego odpowiada coraz więcej samorządów, które chcą się pozbyć pozostałości totalitarnego systemu. Demontaże pomników to praktyczna realizacja ustawy z 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki.

Wydarzenie pod nazwą „Niedziela w Terespolu – Wielokulturowe Miasto” zainaugurowała Msza Świąta w kościele pw. Św. Trójcy w Terespolu. Następnie zebrani przemaszerowali pod pomnik pamięci Andrzeja Baja, gdzie w trakcie oficjalnej części ceremonii nastąpiło uroczyste odsłonięcie. Rzeźba autorstwa Michała Pronobisa została usytuowana przy ulicy Wojska Polskiego. W uroczystości udział wzięli przedstawiciele rodziny byłego burmistrza Terespolu, przedstawiciele władz państwowych i samorządowych oraz licznie zebrani mieszkańcy. Instytut Pamięci Narodowej reprezentowali zastępca dyrektora Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa Joanna Sulej-Piskorz oraz zastępca dyrektora Oddziału IPN w Lublinie Robert Kuźma.

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa sfinansowało na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie remont grobu Andrzeja Baja oraz nową tablicę z inskrypcją. Miejsce spoczynku zasłużonego burmistrza Terespolu wpisane jest do ewidencji weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, którą prowadzi IPN. Dyrektorka Joanna Sulej-Piskorz oddała hołd i zapaliła znicze pamięci na grobie Andrzeja Baja.

Odstąpienie pomnika
upamiętniającego
Andrzeja Baję - fot.
MN/BUWIM

Odstąpienie pomnika
upamiętniającego
Andrzeja Baję - fot.
MN/BUWIM

Odstąpienie pomnika
upamiętniającego
Andrzeja Baję - fot.
MN/BUWIM

Andrzej Baj ps. „Wilski”, „Wichura” urodził się 23 listopada 1894 r. w Dołhobrodach. Pochodził z rodziny chłopskiej. Uczył się w szkole powszechnej w rodzinnej wsi, a później w Gimnazjum Wojciecha Górskiego w Warszawie (nie ukończył pełnego kursu). Przed I wojną światową ukończył także kurs pedagogiczny.

Od listopada 1916 r. w POW, organizował lokalną komórkę, która zajmowała się oporem przeciwko Niemcom. Organizowała także przeciwdziałanie agitacji ukraińskiej. Podczas tej działalności był dwukrotnie aresztowany przez Niemców, dlatego dwukrotnie uciekał na teren okupacji austriackiej. W listopadzie 1918 r. zorganizował rozbrojenie Niemców we Włodawie i okolicach.

Do Wojska Polskiego wstąpił 4 listopada 1918 r. w stopniu chorążego. Zorganizował oddział lokalny z byłych peowiaków oraz młodzieży szkolnej, z którym posuwał się w kierunku Brześcia Litewskiego. W początkach stycznia oddział Baję, liczący 29 rekrutów, znajdował się w Sławatyczach, gdzie Baj pełnił też funkcję dowódcy placu. Na rozkaz Dowództwa Obwodu WP Włodawa wysadził dwa mosty na Bugu. Od lutego 1919 r. jego oddział został wcielony do 34 pułku piechoty, jako jego 4 kompania w I batalionie. Andrzej Baj walczył w tym pułku przez całą wojnę polsko-bolszewicką, poczynając od walk w maju 1919 r. na Polesiu. Baj zasłużył się w potyczce pod Horodyszczem 3 lipca 1919 r., za wykonanie desantu z motorówki i zdobycie wsi ze swoją kompanią został odznaczony Krzyżem Walecznych. 1 sierpnia 1919 r., za męstwo przejawione w boju pod Horodyszczem dowódca 9 Dywizji Piechoty gen. ppor. Antoni Listowski przyznał Bajowi odznakę Dywizji Podlaskiej „Za męstwo”. Ponownie wykazał się w walkach o Petryków we wrześniu 1919 r., za co został odznaczony Krzyżem Walecznych po raz drugi. W 1920 r. otrzymał awans na podporucznika. W decydującym roku wojny polsko-bolszewickiej Baj brał udział w walkach pułku aż do ostatniej bitwy, czyli do okrążenia i zniszczenia pułku w bitwie pod Jabłonką 3 sierpnia 1920 r. Dostał się tam do niewoli, z której zdołał uciec, i z zebranymi przez siebie żołnierzami przebił się przez okrążenie oddziałów sowieckich, za co otrzymał dwukrotnie Krzyż Walecznych.

Od sierpnia 1920 r. był dowódcą 6, a od grudnia 1920 r. - 12 kompanii 34 pp. W 1921 r. został zwolniony do rezerwy i został dowódcą kompanii osadników wojskowych 34 pp.

Po przejściu do cywila nabył majątek 23 ha we wsi Wólka Zabłocka koło Terespoła. Działał w Związku Osadników, założył szkołę polską, zwalczał propagandę komunistyczną. Na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych inwestował w rozbudowę swojego

gospodarstwa: wybudował nowy dom i uruchomił młyn motorowy na gaz. W 1935 r. został burmistrzem Terespoła i przysłużył się bardzo jego rozwojowi - starał się o powiększenie powierzchni miasta, był inicjatorem budowy hal targowych, nowoczesnej rzeźni miejskiej, brukowania ulic i częściowego oświetlenia.

Po wybuchu wojny praktycznie od razu rozpoczął działania w konspiracji. Organizował struktury SZP-ZWZ w Białej Podlaskiej i okolicach. Zagrożony aresztowaniem przeniósł się do Lublina, a potem do Warszawy, gdzie kierował punktem konspiracyjnym przy ul. Przechodniej. Po dekonspiracji punktu przebywał w oddziale partyzanckim Stefana Wyrzykowskiego „Zenona”, działającego na terenie obwodów AK Biała Podlaska i Siedlce. Oddział ten w późniejszym czasie przekształcił się w OP 34 pp AK. Baj przebywał w oddziale do jego rozwiązania 11 sierpnia 1944 r. Po wojnie mieszkał w Warszawie, pracował w Spółdzielni Przemysłu Ludowego i Artystycznego „SPAD”. Zmarł w Warszawie 1 marca 1969 r.